

A MŰSZAKI MENEDZSMENT ÉS VÁLLALKOZÁSI TANSZÉK TÖRTÉNETE

Dr. Varga Emilné Dr. SZŰCS Edit – Dr. PAPP Péter

Debreceni Egyetem, AMTC Műszaki Kar
Műszaki Menedzsment és Vállalkozási Tanszék
4028 Debrecen, Ótemető u. 2-4.
vedit@puma.unideb.hu

KIVONAT

A cikkben időrendben kerül bemutatásra a tanszék kialakulásának főbb fordulópontja, fejlődési fázisai. A cikk a kialakulás kezdeti folyamatának bemutatásakor jellemzi a magyar építőipar 50-70-es években meglévő felsőfokú képzésének sajátosságait. Röviden áttekintést ad a Debrecenbe telepített építőipari műszaki felsőfokú intézet magalakulásának körülményeiről, ebben helyezve el a társágban újnak tekinthető tanszék létrejöttéről, a tanszékalapítás nehézségeiről, az új korszerű képzési programok kidolgozásáról, új szakok létesítéséről, a tudományos kutató munka kialakításáról.

Kulcsszavak: oktatástörténet, menedzsment tudomány

A hazai építőiparban az 50-es évek végén, a 60-as évek elején intenzív gépesítési folyamat zajlott. Az 50-es évek építéspolitikai célja volt a nehéz fizikai munka kiküszöbölése gépekkel. Elsősorban a földmunkát gépesítették szovjet kotrókkal, az emelőmunkát hazai gyártású ún. törpe toronydarukkal, különleges járművekkel. Gyors ütemben fejlődött az anyagmozgatás, autódaruk, agitátor gépkocsik, nagyteljesítményű toronydaruk jelentek meg. Fellendítette az építőipart a nagyarányú lakásépítés, s az ipari építkezések is intenzív ütemben folytak. Új technológiákat hoztak létre az építőiparban pl. elemgyárak, helyszíni előregyártás, betongyárak, stb. Ez a fejlődés megkövetelte az építési folyamatok fokozott gépesítését és a működéshez szükséges szakembergárdát. (Létrejöttek a nagy építőipari vállalatok ezeken belül az építőgépeszeti részlegek, élükön a főgépezzel ez további építőgépész szakembereket igényelt.)

Az építésgépesítés elősegítése eleinte a gépkezelőképzés (könnyű, nehéz) beindításával kezdődött, az akkori Szovjetunióban évi 4-6 építőgépész mérnök végzett és került az építőiparba. A kialakult és jól bevált építőipari technikus képzés mellé 1964-ben Debrecenben létrehozták az építőgépész osztályokat. A felsőfokú építőgépész szakemberekből azonban továbbra is hiány volt.

Az Építési Minisztériumban a hatvanas évek elején koncepciót dolgoztak ki az építőgépész- képzés fejlesztésére, összhangban az iparfejlesztéssel. Ennek keretében elhatározták, hogy Debrecenben, a régebben bezárt régi temető helyén egy új építőgépész technikumot és szakmunkásképzőt fognak építeni.

A beruházás meg is indult, ezzel egyidőben a 60-as évek közepén országosan kezdetét vette a középfokú technikumok felsőfokúvá alakítása. Az ÉM. vezetése úgy döntött, hogy nem a debreceni (Varga utcai) technikumot fejleszti tovább, hanem a temető helyén megkezdett beruházás átalakításával megalakítja a Debreceni Felsőfokú Építőgépeszeti Technikumot. Így (beruházási átcsoportosításával) teljes egészében a Felsőfokú Építőgépeszeti Technikum célját szolgáló létesítmény valósult meg 1965-

ben. (Ez állt tanulmányi szárnyból, irodákból, könyvtárból és az épületkomplexumhoz tartozó kollégiumból.)

Lényegében tehát Debrecenben a műszaki felsőoktatás 1965-ben vette kezdetét az új Felsőfokú Építőgépeszeti Technikumban.

1965-ben két tanszékkel kezdi meg működését a Felsőfokú Technikum: Alapozó Tárgyak Tanszéke és a Gépelemek – Mechanika Tanszék.

Az első évben építőgépesz szakon, majd 1966-ban magasépítő szakon és 1969-ben mindkét szakon beindult a levelező képzés is.

Jelentős változást hozott az 1972-es esztendő, amikor a Debreceni Felsőfokú Építőgépeszeti Technikumot integrálták a Budapesti Felsőfokú Építőipari Intézettel és megkezdődött az új intézményben – két helyen – a főiskolai mérnökképzés. Debreceni Területi Egységként működött tovább 90-es évek helyi integrációjáig.

Az új főiskola 1972-1981 közötti időszakban kari rendszerben működött, Budapesten volt az építőipari kar három nappali szakkal (magasépítő, mélyépítő, városgazdasági) levelező oktatás magasépítő és városgazdasági szakon folyt.

Debrecenben meglehetősen sajátos szervezési formákat kidolgozva, kezdetben az építőipari kar egy szakán, a magasépítési szakon folyt nappali és levelező tagozaton a képzés.

Az új intézmény gépészeti kara teljesen Debrecenbe került s nappali és levelező tagozaton folyt a képzés.

A régió igénye s a fejlődés alapján Debrecenben 1980-ban először levelező tagozaton, 1984-ben nappali tagozaton is megkezdődött az oktatás mélyépítési szakon. Hosszas előkészítés után 1987-ben levelező tagozaton, majd 1988-ban nappali tagozaton megkezdődött az épületgépeszek főiskolai szintű képzése.

A főiskolai mérnökképzés dualista (Budapest-Debrecen) sajátosságait tükrözték az oktatási szervezetek is. Az építőipari kar hallgatóit oktató szakemberek is dualista típusú tanszékeken voltak foglalkoztatva. A tanszék egyik fele Budapesten volt a tanszékvezetővel együtt, a másik fele Debrecenben tanszékvezető-helyettes irányításával. Kivétel volt a gépészeti kar, mert minden tanszéke „csak” Debrecenben volt.

Megkülönböztetett helyzetben volt az első nevén **Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszék**. Az 1972-es integrációig (főiskolává alakulásig) nem volt főállású oktatója Debrecenben. Az ipargazdaságtan, építőipari szervezés, számítástechnikai, jogi ismeretek, munkavédelem oktatását külső óraadók látták el.

Az új főiskola létrehozását követően pályázat útján Papp Péter okleveles közgazdász lett az Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszék debreceni csoportvezetője 1972. augusztus 16-tól.

A főiskola főigazgatójával történt egyeztetés alapján a debreceni csoportvezető hosszú távú feladataként került megfogalmazásra, hogy Debrecenben meg kell teremteni egy igényes – oktatás – tudományos kutatás – szakmai tanszék alapjait. Egy korszerű szemléletű oktatói bázist, amely mindkét szakmai karon (építőipari, gépészet) biztosítja a leendő mérnökök iparral, építőiparral kapcsolatos gazdasági, pénzügyi, szervezési, vezetéstudományi, számviteli ismeretek magas színvonalú képzését, államvizsgáztatását, továbbá a kor igényének megfelelő felsőfokú mérnökök továbbképzési feladatainak ellátását.

Ezt a követelményt „csak” óraadó oktatókkal nem lehetett biztosítani. 1972-vel kezdetét vette az Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszék debreceni csoportjának főállású oktatókkal történő feltöltése. Csupán az emlékek felidézése céljából az induló oktatói létszám 1972. augusztus 16-án: Dr. Poczkodi Sándorné tanársegéd, Szilágyi Iлона adminisztrátor, majd 1973 Hegedűs Zsolt főiskolai adjunktus, 1974. Molnár István főiskolai adjunktus, Vágó Lászlóné főiskolai adjunktus stb.

A tanszéki csoporton belül megkezdődött az oktatott tantárgyak korszerűsítése, új tantárgyi programok kidolgozása, záróvizsga tantárgy lett a vállalati gazdaságtan, az építésszervezés, a gépesítésszervezés.

1978-ban sikerült kialakítani a számítástechnikai labort, Bacsó László intézeti mérnök közreműködésével, amely első ízben nyújtott lehetőséget arra, hogy a hallgatókat a számítástechnikai gyakorlatokon korszerű gépeken foglalkoztassuk. Majd később (az 1982-es intézetesítéskor) a szervezési s főleg a munkaszervezési folyamatok mérési és ergonómiai szempontokra tekintettel alakítottuk ki a munkaszervezési laboratóriumot, vezetője Mikula Gyula intézeti mérnök lett. A tanszéki kollektíva kialakulásával, fejlődésével együtt járt, az oktatók szakmai fejlődése közéleti kisugárzása, tisztségek vállalása – METESz, TIT. stb. – a régióban működő vállalatok szakembereinek továbbképzésében, vezetőképzésben való egyre aktívabb közreműködés.

A debreceni tanszéki csoport életében a jelentős fejlődésbeli fokozatot, lehetőséget jelentette az 1981-ben az akkori oktatáspolitikai igények szerint létrehozott intézetesítés.

Az intézetesítés következtében megszűnt az oktatási szervezetek duális jellege – ami főiskolai szinten viszont megmaradt, önálló intézetek alakultak Budapesten – Debrecenben.

Debrecenben új oktatási szervezeti egységként megalakult az Alaptárgyi és Szervezési Intézet, amelybe integrálódott az Alaptárgyi Tanszék, a Testnevelési Csoport és a Nyelvi Csoport. Az új intézet a korábbi Üzemgazdasági és Kivitelezésszervezési Tanszéki Csoport „tanszéki” rangú helyzetbe került, ami az oktatott tárgyak s az oktatók szempontjából is megnövelte fejlődési lehetőségüket. (Az integráció következtében létrehozott intézet igazgatója Dr. Papp Péter okleveles közgazda főiskolai tanár, helyettese Nagy Gáborné nyelvtanár lett).

A fejlődést fémjelzi, hogy több oktató szerzett egyetemi kisdoktori fokozatot, 1983-ban a tanszék gondozásában 6 db Commodore 64 számítógépet tudunk beállítani az oktatásba. A ma már játékok futtatására is elavultnak tartott Commodore gépek akkor a számunkra elérhető technika csúcsát jelentették, ezáltal a hallgatók közvetlen kapcsolatba kerültek a számítógéppel. E területen az újabb „ugrásszerű fejlődés 1988-ban következett be amikor a tanszék számítástechnikai laboratóriumát IBM PC XT/AT számítógépekkel sikerült felszerelni. Így egy időben 18 hallgató részére vált lehetővé a PC számítógépek kezelésének és alapvető programozásának az elsajátítása.

Tanszékünk Magyarországon elsőként kezdeményezte a főiskolai diplomával rendelkező mérnökök posztgraduális továbbképzését. Az általunk elkészített javaslatot – képzési programot – az akkori dualista formában működő főiskolai tanács hosszas

hezitálás után elfogadta. Ennek megfelelően 1981-ben megkezdődött a posztgraduális képzés 2 éves képzési idővel.

Az elmúlt években ez a fajta képzés országosan is kibővült, de tanszékünk ma is komoly bázisa az ilyen formájú képzésnek, (az általunk záróvizsgáztatott posztgraduális hallgatók száma több száz).

Hosszas előkészítés után az ellenállások leküzdésével 1994-ben sikerült beiskolázni az első műszaki menedzser szakos hallgatókat. Az új szak országos alapításában tanszékünk meghatározó feladatot vállalt, s azonosult az új képzési céllal s támogatta azt Dr. Agg Géza miniszteri főtanácsos (Oktatási Minisztérium) E szak létesítésétől kezdve a mai napig az egyik legnépszerűbb szak főiskolánkon s a többletfeladatok mellett jelentős szakmai tekintélyt is biztosít tanszékünk oktatóinak (van saját hallgatónk akiket mi készítünk fel a záróvizsgákra és az életre). 1985. október 1-vel Dr. Papp Péter a Kar debreceni vezetője lett főigazgató-helyettesként, a tanszék vezetését Dr. Zentay István építőmérnök főiskolai docens vette át.

Fontos szervezeti változás következett be 2000. január 1-vel a Kar életében, a debreceni Kar elvált a Budapesti Ybl Miklós főiskolától, s a Debreceni Egyetem Műszaki Főiskolai Karaként működött a továbbiakban.

2004-ben újabb szervezeti változásokra került sor, az időközben formálissá vált intézeti szervezetek megszűntek, s az addig három intézetből 8 tanszék lett.

A Tanszék jelenleg — az Általános és Menedzserképző Intézet megszűnése után — a Műszaki Menedzsment és Vállalkozási Tanszék nevet viseli, melynek vezetője Dr. Varga Emilné Dr. Szűcs Edit főiskolai tanár, aki a Kar dékánja egyben.

A Tanszéken folyó tudományos alkotó munkát híven tükrözik a már megszerzett illetve folyamatban lévő tudományos fokozatok, a publikációk, a tudományos konferenciákon elhangzott referendumok, valamint a megírt jegyzetek, segédletek és nem utolsósorban az oktatók különböző országos és regionális szakmai, tudományos testületekben betöltött választott funkciói.

A Műszaki Menedzser képzés alapvető célja, hogy a vállalkozások menedzsment területein a szakmai színvonal megfelelő ellátása biztosított legyen. A képzés folyamán a hallgatók elsajátítják a vállalkozások pénzügyi, számviteli folyamatainak irányítását, piaci ismereteket, valamint a különböző humán feladatok ismereteit.

A képzés speciális jellemzője, hogy a hallgatók megfelelő ismereteket kapnak a vállalkozások alapvető technológiai, műszaki folyamatairól. Az Építőipari szakirányon elsajátítják az építési technológiák kivitelezési és szervezési kérdéseit is, míg az Ipari és vállalkozási szakirányon végzetek megismerik a zárt rendszerű ipari folyamatok üzemi feltételrendszerét és az alapvető üzemi műszaki folyamatokat.

A végzett hallgatók képesek olyan projektmenedzselési feladatok ellátására, melyek nélkülözhetetlenek az Európai Unió pályázatok ellátásához, illetve az elnyert pályázatok projektjeinek koordinálásához. Az oktatás célja továbbá a műszaki szemléletformáló alapismeretek, gazdasági ismeretek és menedzsment ismeretek átadása.

A Tanszék minden időszakban nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az oktatott tárgyaknak megfelelően szoros kapcsolatot építsen ki a régió gazdasági egységeivel, a különböző vállalkozásokkal annak érdekében, hogy a hallgatók a gyakorlatban hasznosítható ismeretekhez jussanak. Különösen aktív és szoros együttműködés

alakult ki a Debreceni Hőszolgáltató Zrt., a DKV Debreceni Közlekedési Vállalat Zrt., a KEVIÉP Kft., a HUNÉP Zrt., National Instruments Hungary Kft, General Electric és a Tanszék között, és jó együttműködést ápolunk a szakmai és egyéb szervezetekkel is, mint a Kereskedelmi és Iparkamarával, az építész- és mérnökkamarával.

Az eddigi tapasztalatok szerint a végzett műszaki menedzserek piaci lehetőségei jók, általában képzettségüknek megfelelően tudnak elhelyezkedni.

HISTORY OF THE DEPARTMENT OF TECHNICAL MANAGEMENT AND ENTERPRISES

The paper lists the major turning points in the history of the Department and the different phases of its evolution. It describes the features of the specialized higher education institutes in the context of the Hungarian building industry in the 1950-70's. The paper gives a brief outline of the circumstances in which the Technical College was established and how this department, which was a novelty at that time in the region was set up and it mentions some of the difficulties the department had to face at its start. There is an overview of the development of new courses, the establishment of new majors and the beginnings of scientific research projects.